

הַלְכוּת בְּרַבַּת הַפְּרוֹת סִימָן רַמ"ו

קל באר הגולה

ח ומכ"ס שם
ט טב"כ מג וק"י
י שם
יב ובה"ח פ"א כ' לדעת
יג טב"כ שם
יד והרא"ש שם

שהם לאכילה, מִבְּרַח הַנּוֹתֵן רֵיחַ טוֹב בְּפְרוֹת: ג (יז) עַל (ח) הַנֶּרֶד וְעַל [*] הַקְּנָמוֹן, שְׁהוּא (יח) עוֹר הַנְּדִי, וְעַל (יט) מִי הַנֶּרֶד וְעַל (כ) הַלְבוּנָה (ט) (כא) וְהַמַּצְטִיפִי וְכִיּוֹצֵא בָהֶם, 'בוֹרֵא (י) * עֲצֵי בְשָׁמִים: ד (כב) עַל שְׁמֵן (יא) אֶפְרָסִמוֹן מִבְּרַח (כג) 'בוֹרֵא שְׁמֵן עֲרֹב: ה (כו) 'שְׁמֵן זֵית (יג) (כד) שֶׁכֶּתְשׁוּ אוֹ טָהֵנוּ עַד שֶׁתּוֹר רֵיחוֹ נוֹדָה, מִבְּרַח עֲלָיו (כה) 'בוֹרֵא עֲצֵי בְשָׁמִים: ו (כז) כִּשְׁמֵן שֶׁבִשְׂמוֹ (כז) כְּמוֹ שְׁמֵן הַמַּשְׁחָה,

באר היטב

ובתשובת פרח שושן קלל א סי' יג כתב שיש לברך עליה הנותן ריח טוב בפרות, וכן המרים בקארו"י כותשה והיא תפה שריחה נודף ואדם נתנה מאותו ריח, צריך לברך, ועין הל"ק ח"ב סי' קטו. ועין בס' בני-חיים אם על חצי פרי מברך, ובגנות ונרדים קלל א סימן מב: (ח) הנרד. שיקורין רוז"ש, אעפ"י שנאי לאכילה ע"י מרקחת מ"מ אין עקרו עומד לאכילה אלא להריח: (ט) והמצטייף. שרף שעושים ממנו זפת: (י) עצי בשמים. וכן בכל דבר שהקלח שלו קשה, ש"ג מ"א: (יא) אפרסמון. מפני שגדל בא"י קבעו לו ברכה בפ"ט, תר"י: (כ) שכתשו. דוקא שמריות מפני שגדל על העץ:

שערי תשובה

דף מו שרמו להם המג"א בסימן כ"ה, ע"ש: [*] הקנמון שהוא עור הנדי. ע' בהגהות פעל תוספת שכתב וביסמין רצו בגמ"א, ומ"ש בחוטמת שבת שם וביד אפרים שם שאפשר

משנה ברורה

נתן' וכו': ג (יז) על הנרד. הוא מה שאנו קורין רוז"ש²⁰, וקא משמע לן בנה, אף-על-פי שראוי לאכילה על-ידי מרקחת ומברכין עליה, כמבאר בסימן רד סעיף יא, אפלו הכי לא נוכל לברך על ריחה אשר נתן ריח טוב בפרות', (יג) פיון שאין עקרה עומד לאכילה אלא להריח, אלא מברכין 'בורא עצי בשמים'. והינו על הנרדים הגדלים באילנות, אכל אלו הגדלים פקוקע מברכין 'בורא עשבי בשמים' [ב"י]. ובבאר הגר"א משמע שמצדד, (יד) דאם מוציא עליו מצעו והוא מתקמם משנה לשנה [דהינו שאין העץ מתבשר וקלה בתרף], יברך 'בורא עצי בשמים', ואפשר שגם הבייתוסף מודה לזה, וצריך עיון: (יח) עור הנדי. טעות-סופר, וצריך לומר: עור הנדי, ובאורו: עץ בשם הקא מארץ הדו, כי 'עור' הוא עץ בלשון ערבי, והנדי' הינו מארץ הדו, ששם גדולים [הגר"א]. ועין בשערי-תשובה מה שכתב בשם מחזיקי-ברכה: (יט) מי הנרד. הינו, (טו) בין מי הלחוחית שיצא מן הנרד על-ידי סחיטתו (טז) ובין מה שיצא על-ידי שגשגה ונתבשל במים²¹, ואפלו למאן דסביחא לה בסימן רב סעיף י' דמי שריח פרות אינו כפרות עצמן, הינו לענין ברכת אכילה לבד (יז) ולא לענין ברכת הריח: (כ) הלבונה. הוא (יח) קטף יוצא משרשי עץ: (כא) והמצטייף. הוא (יט) מין עץ ששרף שלו נותן ריח טוב: ד (כב) על שמן אפרסמון. הוא צרי (כ) בלשון המפקא, וחותכין העץ ומקלפין אותו ונוטף שמן ממנו, ומזכר בש"ס: הצייר אינו אלא שרף הנוטף מצעי הקטף: (כג) 'בורא שמן ערב'. מפני (כא) שנקמצא בארץ-ישראל, והוא חשוב, קבעו לו ברכה בפני עצמה להורות על חשיבותו. ואם ברח 'בורא עצי בשמים' אם יצא בדיעבד, עין בפ"ח ופיר' מגדים²²: ה (כד) שכתשו וכו' עד שתור. פרוש, (כז) שלא נתן בתוכו שום בשמים, אלא שמחמת כתישת או טחינת הנית התחיל השמן להיות ריחו נודף: (כה) 'בורא עצי בשמים'. שהנית גדל על העץ, והוא הדין משאר פרות שגדלין על העץ אם עשה כהאי גוונא. ואם היה זה מפרות שאין גדלין על העץ,

באר הגולה

ומצלה ריח טוב, פיון שעקר פגנתו בהכאתו, לאכילה, אין צריך לברך וכן מוכח ברש"י י"ג ע"א בסופו, ע"ש: * עצי בשמים. כתב מגן אברהם: וכן בכל דבר שהקלח שלו קשה [ג]. ומשמע מלשון זה אף-על-גב דבש לבסוף פקוקע ואין נשאר בתרף, אפלו הכי כל שהקלח שלו קשה מברך 'בורא עצי בשמים', אף-על-גב דלענין ברכת אכילה אינו כן, עין סימן רג סעיף ב בהג"ה, אכן בסעיף-קטן י' במגן אברהם משמע להפך, דלא מברכין ברכת הריח עצי בשמים' עד שיהיה בו הסימנים ששהו עץ כמו לענין אכילה, וצריך עיון, וכבר העיר הפרי-מגדים בזה. והנה בחי"אדם משמע שהוא מפרש דכונת הסגן אברהם בשם השלטי-גבורים הוא רק לסימנא בעלמא לידע אם הוא עץ או עשב, דהינו, ראשו לכל אנו צריכין לראות אם הקלח קשה ודאם הוא רך מסתמא עשב הוא], ומפל מקום אפלו אם הוא קשה, בעינו אחר-כך לראות אם מוציא עליו מצעו, ומתקמם משנה לשנה, עין שם, אכן פשטא דלשונא דשלטי-גבורים לא משמע ע"כ²³, עין שם בשלטי-גבורים בשם הרא"י. אמנם באמת יש פלגתא הראשונים בזה, דהרא"ה בהלכותיו, ומבאר גס"פן בשיטה מקצצת לברכות, כתבו בהדיא בפר' מג וזה לשונם: סמלק ותלפי דמא חס עשבים בעלי ריח בגופן, ואינם רכים כמו עשבים אלא קשים כעץ וגדלין על-צפי אילן, אלא הנה להו פירי בודאי 'בורא פרי האדמה' הנה מברכין עליהו ולא 'בורא פרי העץ', משום דעין הנזכר בברכת 'בורא פרי העץ' הפנה אילן, והני לאו אינן נענה, אכל מכל מקום כל דבר שהוא קשה נקרא בלשון העולם עץ, וכיון דכן, הני נמי שהן קשין ואית להו ריח טוב בגופן, עץ מקרי ומברכין עליהו 'בורא עצי בשמים'; ומיתי ראיה, דאפלו מידי דלאו אילן, רק משום דקשה מקרי עץ, מדכתיב 'ותקטום בפשתי העץ', ובודאי פשמים אינו אילן, וקרי לה עץ, עד כאן לשונם וכן שורת קצת בהש"י מ"ג ע"ב ד"ה סמלק, שכתב שהוא מין עשב שיש לו ג' שמות, והוא לבקן פסוקי ז. אמנם יש לדחות, דהפנה שהוא ריח ביתר עשבו, אבל אין הכי נמי דעצו מתקמם משנה לשנה, ותדע, דהא זה פרוש על יסמין, ודעת הערוך גס"פן דסמלק הוא יסמין, והערוך בעצמו סובר דבעינן שיהיה בו סימני אילן, ויכלקמח. אכן לפי המבאר בערך 'תלפא' בשם הגאונים, מתיי דינא דברכת בשמים בעקר דינו של אילן אם עץ הוא או ירק, וזה לשונו שם: ופרש הראשונים, דהני חלפי דמא לא בירין לן בודאי מאי ניהו, וקאמא לן כי האי מתניתא [בפריספא דכלאין] דכל שמתחלת ברתו מוציא עץ, אילן הוא, ועל כל שהוא כענין הזה, 'בורא עצי בשמים' מברכין עליהו, עד כאן לשונו, ע"ש, וכן כתב באור ורדע בשם הערוך, ומסמס על זה: וכן כתב ר"י אלפס דקאמא לן כי האי מתניתא, דכל שמתחלת ברתו מוציא עליו ירק הוא,

שער הציור

מציעתינו: ג ומפל מקום פיון דבדיעבד יצא בברכת 'בורא מיני בשמים' על הכל, אפשר דטוב יותר לכתחלה לברך 'בורא מיני בשמים' כדעת הח"י אדם: (יג) הרא"ש: (יד) וכן משמע בכלאים פרח ח משנה ח בר"ש, ע"ש: (טו) כן מוכח מהרשב"א והרא"ש, וכן משמע בבאור הגר"א ששפרש כף את דבריהן: (טז) כן מוכח במגן אברהם ובאור הגר"א, והטעם, דהוא כמו משתא כבישא: (א) והטעם, כמו שכתב הפגן אברהם לחלק, דטבע הריח להיות נקלט, וכשנותנו במים נקלט כל הריח, מה שאין כן במאכל כל נקלט כל הטעם בפנים אלא נותן טעם אלו, ועיין זה משמע גס"פן בפי"ח, אלא ששם משמע קצת דדוקא על-ידי בשול ולא על-ידי שררה בעלמא, ואיני יודע מאי שנא ממשחא כבישא? ואפשר דבשריו עץ מרבה כמו בכבישא גס בזה מודה: (יח) כן מבאר בטור ובבייתוסף, אכל בריא"ז משמע דקאי על המרים בששים עצמן, ולדין דא ודא אחת היא, שהרי גם על מין-נרד מברך 'בורא עצי בשמים': (יט) צרוך בערך 'מסטי', ע"ש ורש"י וכו', והובא באחרונים, ואף-על-פי שהוא שרף מן האילן עצמו והגר"א: (כ) צרוך ואור ורדע וכו': (כא) פלמדי רבנו יונה, ועין בכלל הלכות גדולות שכתב טעם אחר: (כב) אחרונים: (כג) מלכיש, וקשיטתו במגדים עליו אינה מוכרת לפי מה שהעתיק:

הלכות פרבת הפרות סימן רטו

אם בעצי בשמים, מברך 'בורא' [*] עצי בשמים, ואם בעשבי בשמים, מברך 'בורא עשבי בשמים', ואם היו בו (כה) עצים וּבְשָׁמִים, מברך 'בורא מיני בשמים'. (כט) ואם סננו והוציא ממנו הבשמים, ליש אומרים שמברך (ל) 'בורא שמן ערב', ויש אומרים שאינו מברך עליו כלל, דהוי ריח (לא) שאין לו (יג) עקר, וינין שפסק הוא, נכון לזהר (לב) מלהרית בו: ז (לג) סמלק וחלפי דימא, מברך 'בורא עצי בשמים'. סמלק, ליש מפרשים (לד) רוסמאריין, ויש מפרשים יאסמין, ויש מפרשים שהוא עשב שיש לו שלש שורות של עלין זו למעלה מזו ולכל שורה שלש עלין. וחלפי דימא (לה) הוא שבלת נרד שקורין (זי) אישפיק: ח (לו) סיגלי, והם ויאול"ש, 'בורא עשבי בשמים': ט (לז) נרגיס, והוא החבצלת, ויש אומרים שהוא לירייו, האם (לז) גדל (טו) בגנה מברך 'בורא עצי בשמים', ואם הוא גדל בשדה מברך 'בורא עשבי בשמים': י (לח) יהיו לפניו עצי בשמים ועשבי בשמים, (לט) מברך על כל אחד ברכה

באר היטב

(יג) עקר. ומה"ט אין מברכין על הטואק"ק ששואפין בחטם, הלק"ט ח"א סימן קא, וע"ל סימן ר" ס"ק ט: (זי) אישפיק. הינו שפיגנדייא בלשון פולין שעושין מזה שהוא לרית, ובעל-בתים גיילים לשפף זה למים שהפגנים נוטלים ידיהם לדוכן, וצריכים העומדים שם לברך בע"כ כמו במינוך בסי"ג, ובהלכות י"ט פתחיה שאין להגה פן, ט"ז, וע"ל סימן קכח ס"ק ח: (טו) בגנה. שמשקים אותו וגדל ומתקם, אבל דברא מתבשע עשבו והולך לו, ב"י:

משנה ברורה

לכשם שמן בבשמים, וכמו שמצינו בשמן המשחה שהיו מבשמים אותו: (כח) עציים ובשמים. ורצה לומר, (כז) בין עשבי בשמים ובין מיני בשמים: (כט) ואם סננו. פרוש, דכל זה מירי בשנשאר על-כ"פנים מעט מן עקר הבשם לתוכו, לפיכך מברכין בפרת אותו מין, אבל אם סננו וכו': (ל) 'בורא שמן ערב'. וכמו (כה) באפרסמון: (לא) 'שאין לו עקריה'. ואינו אלא ריח קלוש בעלמא ואין מברכין עליו²⁵, וכעין דמבאר לקמן בסימן ריו לענין מריח בכלים שהם מגמרים: (לב) מלהרית בו. כדי שלא יכניס עצמו בספק ברכה ויחנה כשאין לו אלא בשם זה, אבל כשיש לו בשמים אחרים, מברך עליהם 'עצי' או 'מיני' (כו) ויוצא גם על זה. ועין (כו) באחרונים דמסקי, דמי שאין רוצה להתמיר על עצמו מתר לו לכתחלה להרית (כח) ולברך 'בורא מיני בשמים'²⁶. וצריך להזהיר, שבימים הפפורים לוקחים מזה, ששופכין על בגד פשתן שרית בו, וזה אסור, דמולדיין ריח בכגד²⁷, ואותן שפיריטוס, שקורין שלאקוואסער, אין לברך על זה כלל, שאינו מריח כלל²⁸ [ח"א]: ז (לג) סמלק וחלפי דימא. אף-על-גב דקלח שלקם אינו קשה כשל עץ, (כט) אפלו הכי פיון דמוציא עליו מעצו כשאר אילנות, בכלל עץ הוא ומברך 'בורא עצי בשמים': (לד) רוסמאריין²⁹. ובבאר הגנ"א חולק, והוכיח דלדעת היש-מפרשים, והוא תלמידי רבנו יונה, (ל) חלפי דימא הוא רוסמאריין: (לה) הוא שבלת נרד וכו'. והוא מה שקורין במינו ספיגינאר, ומעלה ריח טוב, ובעלי-בתים נוהגים באיזה מקומות לתן זה למים שהפגנים נוטלים ידיהם לדוכן כדי שיהיה על-די-זה ריח טוב, (לז) ואין נכון לעשות פן, דהא מוליד ריחא במים ביום-טוב, דאסור³⁰: ח (לו) סיגלי. הם מין דודאים הנזכר במקרא: ט (לז) גדל בגנה וכו'. הטעם דמחלקינן בין גנה לשדה הוא, (לז) משום דהגדל בגנה נעבד ומשקים אותם, (לג) ואף-על-פי שצדו מתבשע, מתקם הוא לשנה בבאה, אבל דברא מתבשע פועב והולך לו: י (לח) יהיו לפניו עצי בשמים ועשבי בשמים, (לט) מברך על כל אחד

שערי תשובה

ש"ט"ס כגמ"ר גזיל מור הנדי, ועין במח"ב שם שהביא דברי שיירי כנה"ג והחוספת-שבת שקתבו ש"ט"ס בשריע, ומח"ב פתח דליחא, ויש שכתב דעור הוא עץ בל' עברי והנדי ר"ל מאנדייא ששם גדולם, ובטורקי קורין לו אוראלאש ובלעז ספרדי קורין לו עץ אלואיס כמיש הרמב"ם בפהמ"ש ופירי מברך עצי בשמים (ועין בפתח-יאר דף רמט מתרגום שיר-השירים ותהלים "מרו וקאלות" מתרגם אקסיל אלואין, והביא שם מערוף על מפשח אלתנא, ומקאן דשם הבשם פן הוא בלעז): [*] עצי בשמים. וכתב כברי"ה בשם מהר"י פרא"א בתשובה: אם עץ בורא עשבי בשמים לא יבא, ע"ש:

באר הלקה

ונדע שבכמה מקומות מביא דברי ר"י אפ"ס וליחא באלפס שלפנינו, ואולי נמצא בתשובותינו, וכן כתב באשכול בשם הגאונים, וכן פתח בחדושי רשב"א בשם רב אחאי ובשם הגאונים, עין שם היטב, וכן מצאתי להפאמר-מרדכי שכתב בשם האחרות-היים ובשם אבותיהם קשיטה זו, ואמ"ן, לא מברכין 'עצי בשמים' אלא-אם ינו נתקם בו כללי דהג"ה לעיל בסימן רג וילפי זה, מה שהביא הגמרא רצאה מפשתן לחלפי דימא, וקלא חלפי דימא לשיטה זו על-כרחי מתקם משנה לשנה, ובתחלת ברייתו מוציא עץ, מה שאין זה כלל בגבעול-פשתן; אלא דהרצאה הוא רק דאף-על-גב דרביי נקרא עץ, וכמו בגבעול-פשתן דנקרא עץ אף-על-גב דג"ס-פן לאו קשים הם, כן כתב הערוך, והביאו הגנ"א בסעף ז. ומה דמשמע מתרא"ה הנ"ל דגבעולי-פשתן קשים הם אין סותר לזה, דלגבי שאר תבואות ועשבים קשים הן ולגבי עץ ריחן הן. וידינא קשה להכריע, אף דפשטה דש"ס מסתבר כהר"ה ורי"א, מכל מקום רבים הם החולקים, ועל-פ"ן נרד 'בורא מיני בשמים' כל שאין בו סימני אילן, וכן משמע מפרמגרים ומאמר-מרדכי שפדודים

מיני שפיריטוס³¹ המריחים להרית בו ואינם מברכין כלל, ויותר מזה, דמולדיין ריח בכגד²⁷, ואותן שפיריטוס, שקורין שלאקוואסער, אין לברך על זה כלל, שאינו מריח כלל²⁸ [ח"א]: ז (לג) סמלק וחלפי דימא. אף-על-גב דקלח שלקם אינו קשה כשל עץ, (כט) אפלו הכי פיון דמוציא עליו מעצו כשאר אילנות, בכלל עץ הוא ומברך 'בורא עצי בשמים': (לד) רוסמאריין²⁹. ובבאר הגנ"א חולק, והוכיח דלדעת היש-מפרשים, והוא תלמידי רבנו יונה, (ל) חלפי דימא הוא רוסמאריין: (לה) הוא שבלת נרד וכו'. והוא מה שקורין במינו ספיגינאר, ומעלה ריח טוב, ובעלי-בתים נוהגים באיזה מקומות לתן זה למים שהפגנים נוטלים ידיהם לדוכן כדי שיהיה על-די-זה ריח טוב, (לז) ואין נכון לעשות פן, דהא מוליד ריחא במים ביום-טוב, דאסור³⁰: ח (לו) סיגלי. הם מין דודאים הנזכר במקרא: ט (לז) גדל בגנה וכו'. הטעם דמחלקינן בין גנה לשדה הוא, (לז) משום דהגדל בגנה נעבד ומשקים אותם, (לג) ואף-על-פי שצדו מתבשע, מתקם הוא לשנה בבאה, אבל דברא מתבשע פועב והולך לו: י (לח) יהיו לפניו עצי בשמים ועשבי בשמים, (לט) מברך על כל אחד

שער הציין

(כז) עין ברא"ש נטור: (כח) טור. ולא סבירא לה לדעה זו הטעם דכתבינן לעיל גבי אפרסמון, אלא דהכי מברך שם 'בורא שמן ערב' לפי שאין לו בשמים בעין, ואם-כן, הוא הדין הקא [הגרי"א]. וילפי זה לכאורה יחלק זה הדעה גם על סעף ה, ובאמת המתברר שם סתם לרינא. שוב ענתי בחדושי הר"ה והומאב גם-כן בששית מקצבת] ומצאתי שם השמי רבות שהוכח בטור, ומצאתי שכתב שם, דלחכי בשמן אפרסמון מברך 'בורא שמן ערב' משום דאפלו בפרות אין משקה היוצא מהן פמאות וקלחין כעין, ולחכי לא נוכל לברך עליו 'בורא עצי בשמים', עין שם; ולפי זה בודת. דמשקה היוצא מהן פמאות וגם מברכין עליו 'בורא פרי העץ', שפיר מברכין על ריחו 'בורא עצי בשמים'. ומכל מקום עדין צריך עיון על המתברר דסתם לענין מירנד דמברך 'בורא עצי בשמים', דלפי דברי הר"ה לא נוכל לברך עליו 'בורא עצי בשמים' אלא-אם-כן מנח שם קצת מן הנודיין בעצמן, וצריך עיון ונדע דשמי הדעות שהעתיק הטור, נכר שהוא מדברי הר"ה הנ"ל, ומפני שלא היה הר"ה לציני הבלח של הביית-יוסף על-כ"ן חק עצמו וקלא דברי הטור בדעת הרמב"ם, ובאמת הדין עם הבי"ח וש"א, דנכר זה אינו דומה כלל לרית שאין לו עקר, אלא דברי הטור הוא מהר"ה: (ס) אחרונים ונהשעם, דיש לצרף לזה דעת האחרונים דסברי דאף על שמן אפרסמון אם בנך 'בורא מיני בשמים' [נא]: (ס) ב"ח ונחלת-צבי ואלהי רבה ותייא-אדם: (מ) בדעת הרמב"ד וסיעתו, ואף אלו הסוכרים דצריך לברך 'בורא עצי בשמים' כהתוספת והרשב"א בשם הגאונים, גם הם מודים דיוצא דברעבד ב'בורא מיני בשמים' שהיא ברכה הכוללת, וכנ"ל בסוף סעף ב, והם הרבא נגד דעת הר"ה הנ"ל: (כט) מגן-אברהם בשם הרשב"א: (ל) איני יודע לתלמידי רבנו יונה דמפרש בלשנא קמא: חלפי דימא הוא רוסמאריין, ועל-כרחי דמין זה יש לו סימני אילן, כדמנכח בערוך בנרד 'חלפי', אם יודה לרש"י לענין שבלת נרד: (לז) ט"ו. ואף ואלהי רבה שהבאתי בסימן קכח סעף ו דמתיר, הינו בנותן שמן של ריח במים³¹, אבל בנותן זה השפיגינאר ד גופא במים, לכלי עלמא אסור כדמנכח שם: (לג) מגן-אברהם בשם הרשב"א: (לג) פתח הליבוש הלשון, וכתב עליו הלחם-חמירות דהפ' כפן, ועין בפריימגרים שרצה לומר באפן אחר, ומחדושי הרשב"א מה שהעתיק שם בשם הגאונים משמע כלהבוש:

תרגום: 1 'זומוין'. 2 טב. 3 מייבשם.

הלכות ברכת הפרות סימן רמז

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק לא]

שאין לו עקר²⁴. ואינו אלא ריח קלוש בעלמא ואין מכרכין עליו²⁵.

24 ולענין טבק, כתב הבאר דייטב (ס"ק יג) בשם שו"ת הלכות קטנות (ח"א סי' קא) שלא יברך, משום שחומר הריח שניתן באבקה מתבטל ונחשב כריח שאין לו עיקר, וכן כתב המחזיק ברכה (סי' רי ס"ק ו) שהמנהג שלא לברך עליו, והביאו הכף החיים שם (ס"ק לג), וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פי"ד תשובה לח) שכיון שהאבקה קיבלה ריח מדבר אחר שלא נשארה ממנו ממשות או לחלחית הרי זה ריח שאין לו עיקר, ואין לברך עליו [וראה עוד באשל אברהם (בוטשאטש, ס"ו) מה שביאר בדברי ההלכות קטנות]. והגרי"ש אלישיב הורה (שיעורי מס' ברכות עמ' תע, וזאת הברכה בירור הלכה סי' מג אות ב) שדינו של הטבק שנותנים בו טיפות של ריח תלוי במחלוקת המובאת בשו"ע כאן, ומספק נכון שלא להריח אותו, שאף שלגבי מאכל שיש ספק אם לברך עליו, לא כתבו הפוסקים להימנע מלאוכלו, מ"מ לגבי ריח שאין בו צורך לאדם, כמאכל, נכון להחמיר [ואם למעשה מריח אותו, מבואר במשנב להלן (ס"ק לב) שנקט במחלוקת זו שמברך. וראה בשיעורים שם בשם הגרי"ש אלישיב שלמעשה העולם נהגים שלא לברך]. והערוך השלחן (סעיף ד) כתב שאין מברכים על טבק מכיון שהוא נעשה כדי להקל על העיכול ולביטול מחשבות ולבילוי, ורק שמפני שיש לו ריח רע נותנים בו ריח טוב כדי לבטלו, ואין כוונתו ליהנות מהריח הטוב. מאידך, המור וקציעה (סוף סי' רי) כתב שיש לברך עליו, והביאו המחזיק ברכה (שם ס"ק ה), אך למעשה כתב שהמנהג שלא לברך עליו [כנ"ל].

25 וכן לגבי ריח הניתן במוצרים מסוימים, כגון במחך ריחני, הורה הגר"פ שיינברג (וזאת הברכה עמ' 179) שאין מברכים עליו, כיון שהריח חלש דינו כריח שאין לו עיקר.

[משנב ס"ק לב]

ועין באחרונים דמסקי, דמי שאין רוצה להחמיר על עצמו מפרך לו לכתחלה להריח ולברך: 'בורא מיני בשמים'²⁶.

26 לגבי מי בושם שנעשו באופן מלאכותי, דעת הגר"ז אויערבך (ש"כ פס"א הע' לב) שיתכן שאין לברך עליהם, כיון שנעשו באופן מלאכותי ע"י הפרדה כימית ויכולים לייצר אותם אף מדברים שריחם רע. מאידך דעת הגרי"ש אלישיב (שיעורי ברכות עמ' תעב) שיש לברך עליהם, כיון שלמעשה הריח נוצר מבריאת הקב"ה. וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פמ"ו תשובה נד) שעל ריח סינטיטי מברכים 'בורא מיני בשמים'. וכן דעת הגר"פ שיינברג (וזאת הברכה עמ' 175).

ואף על בושם העשוי ממניני צמחים, כתב בשו"ת אור לציון (שם פי"ד ס"ק לח) שמברך עליו בורא מיני בשמים, משום שברך כלל אי אפשר לברר מאיזה סוג צמח הוא עשוי, ולפעמים הוא מעורב מכמה מינים. אמנם אם יודע מאיזה מין הוא עשוי, יברך כברכת אותו המין.

ואמנם אם הבושם אינו בבקבוק אלא נמצא על גוף האדם, כתב בשו"ת אור לציון (שם) שאם הבושם כבר נבלע בגופו אין לברך עליו מפני שאין לו עיקר, ורק אם נשארה עדיין רטיבות מהבושם על עורו, מברך עליו. מאידך, דעת הגרי"ש אלישיב (שם) שאין לברך עליו גם לפני שנבלע בגוף, שכיון שמטרתו היא כדי להבליע אותו בגוף הריחו כמו המוגמר את בגדיו, שאין מברכים על המוגמר

משום שמטרתו אינה לריח אלא לגמר את הבגדים.

[משנב שם]

וצריך להזהיר, שבימים-הפפורים לוקחים מיני שפיריטוס²⁷ המריחים להריח בו ואינם מכרכין כלל. ויותר מזה, ששופכין על בגד פשתן שגריח בו, וזה אסור, דמולדין ריח בפגד²⁸, ואותן שפיריטוס, שקורין שאלקוואטע"ר, אין לברך על זה כלל, שאינו מריח כלל²⁸.

27 ובטעם האיסור להוליד ריח, כתב לקמן (סי' תקיא ס"ק כז) שהוא מפני שהולדת דבר חדש קרובה לעשיית מלאכה. ולקמן (סי' תרנח ס"ק ז) כתב, שהולדת ריח בבגד נחשבת כתיקון מנא. ובפרטי דין זה, ראה מה שהובא לקמן סי' שכב ס"ק יח.

וטעם נוסף לאסור זאת, כתב בשעה"צ לקמן (סי' תריב ס"ק כב) שהיו עושים קשר בממחטה ועליו היו שופכים את המי בושם, ולעשות קשר בקצה אחד של הממחטה הוא מלאכה האסורה.

28 כלומר שאין זה ריח טוב (שולחן הטהור ס"ו).

[משנב ס"ק לד]

רוקמארי²⁹.

29 ולגבי נענע [מנטה], כתב בשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' קטו) שמעיקר הדין היה ראוי לברך עליה הנותן ריח טוב בפירות, משום שאוכלים אותה לעורר תאוות המאכל, ומי"מ מנהג העולם לברך עליה עשבי בשמים, והביאו הכף החיים (ס"ק יג) וכתב שכן כתבו כמה פוסקים לברך עליה עשבי בשמים, וכ"כ הקצות השלחן (סי' סב בדה"ש ס"ק ב) ובשו"ת אור לציון (ח"ב פמ"ו תשובה נו) לברך עליה עשבי בשמים. [וראה מה שכתבנו לעיל (סי' ביה"ל ד"ה או) לענין מי שקנה את הנענע לצורכי אכילה].

[משנב ס"ק לה]

ואין נכון לעשות כן, דהא מוליד ריחא בפנים ביום טוב, דאסור³⁰.

30 אמנם, לתת בשבת את המים האלו שמעורב בהם מערב שבת שמן ריחני, על ידי הכהנים, כתב לעיל (סי' קכח ס"ק כג) שבדאי יש לסמוך על האליה רבא והחכם צבי שמתירים, אע"פ שמוליד ריח בידיים. ובטעם ההיתר, כתב האליה רבא (שם ס"ק ח), שאין השמן מוליד ריח בידיים, אלא הריח הוא של השמן עצמו הדבוק בהם. ובשו"ת חכם צבי (סי' צב) כתב שהטעם הוא משום שאין איסור להוליד ריח בבשר אדם. וכ"כ בשו"ת גינת ורדים (או"ח כלל ג סי' טז) וביאר זאת משום שריח זה אינו מתקיים כ"כ, שהרי היעיה מעבירתו. ולגבי ריח הנמצא על הידיים כתב טעם נוסף, שידיים עסקניות הן, הריח שיש בהם מתפוגג במהרה, הביאו בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' כו).

[שעה"צ ס"ק לא]

הינו בנותן שמן של ריח בפנים³¹.

31 ובביאור ההיתר לערב את השמן במים [לפי האליה רבה והחכם צבי], כתב המשנב לעיל (סי' קכח ס"ק כג) שהוא מכיון שהשמן אינו מוליד ריח במים, אלא השמן המעורב בהם מדיף את ריחו העצמי.